

Geografski večeri

Ljubljanskega geografskega društva

**Geographical evenings
of Ljubljana Geographical Society**

IZVLEČEK

V članku je predstavljena ena od novejših dejavnosti Ljubljanskega geografskega društva – geografski večeri. Pregled od leta 1998, ko jo je LGD uvedlo, do letošnjega polletja, obravnava namen in organizacijo geografskih večerov ter predstavlja obravnavane teme in goste. Del članka je namenjen povzetku geografskega večera iz aprila 2011, ko je mag. Aleš Veršič z Agencije Republike Slovenije za okolje predstavil kje in na kakšen način lahko pridobimo prostorske podatke prek spletnih storitev.

Ključne besede: Ljubljansko geografsko društvo, geografija, geografski večeri, prostorski podatki, odprti podatki.

ABSTRACT

The article presents development of Geographical evenings of Ljubljana Geographical Society, which is relatively new among the activities of the Society. Overview begins with the year 1998, when the activity was introduced and ends in the middle of this year. It describes the purpose and organization of the activity and presents a short synthesis of past themes and guests. A special part of the article summarizes the geographical evening, which took place in April 2011, when Aleš Veršič from Slovenian Environmental Agency presented where and how to obtain freely available spatial data from different web services.

Key words: Ljubljana Geographical Society, Geography, Geographical evenings, spatial data, open data.

V želji po razširitvi svojih dejavnosti, je Ljubljansko geografsko društvo (LGD) leta 1998 uvedlo novo dejavnost – geografske večere. Vsako leto sta organizirana dva sklopa geografskih večerov, spomladanski marca in aprila, jesenski oktobra in novembra. Praviloma so drugi torek v mesecu ob 19. uri v dvorani Zemljepisnega muzeja Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Udeležba je brezplačna, avtor pa prejme avtorski honorar.

Geografski večeri so namenjeni strokovno poglobljenim geografskim temam, krepijo sodelovanje geografov z drugimi strokami, obveščajo zainteresirane o raziskovalni dejavnosti znotraj stroke in skušajo problematizirati in ozaveščati o aktualnih naravnih pojavih ter problemih v družbi, ki se tičejo geografije.

Od marca 1998 do letošnjega jesenskega sklopa je bilo izvedenih 67 geografskih večerov. V letih 1999 in 2000 sta bila dva dogodka odpovedana, letos marca pa smo se odločili, da zaradi ekstremnih naravnih dogodkov (visoke vode na kraških poljih in žled), ki smo jim bili priča, izpeljemo dodaten večer. Ker se je hiter odziv na aktualno dogajanje izkazal za uspešnega, smo junija organizirali še družbenogeografski izredni geografski večer, posvečen aktualnim političnim dogodkom v Ukrajini.

V nadaljevanju bo predstavljen vsebinski pregled po tematikah geografskih večerov in utrinek z enega od njih, ki ga je pripravil Aleš Veršič. V sklepu predstavljamo geografske večere, ki bodo na sporedu jeseni, in naša razmišljanja, kako z njimi v prihodnje.

Geografski večeri od začetka do leta 2004

Geografski večer z naslovom *Kriza v Ukrajini* je bil zadnji, ki je bil doslej izpeljan. Vodil ga je Jernej Zupančič, ki je bil tudi prvi gost geografskih večerov, saj je marca 1998 s tematiko *Slovenci v Avstriji* odprl na novo vpeljano dejavnost LGD. V prvih treh letih je za organizacijo geografskih večerov skrbel Aleš Smrekar. V tem obdobju se je zvrstilo 11 dogodkov, en je bil odpovedan. Prvi večer je bil torej posvečen zamejskim Slovencem, pet jih je bilo namenjenih šolski geografiji, štirje okoljskim temam in regionalnemu razvoju, dva pa zemljepisnim imenom.

Avtorica besedila:

TANJA KOŽELJ, univ. dipl. geog.
 Oddelek za geografijo Filozofske
 fakultete Univerze v Ljubljani
 Aškerčeva cesta 2, 1000 Ljubljana
 E-pošta: tanja.kozelj@ff.uni-lj.si

Avtorja fotografij:

PETER KUMER, TANJA KOŽELJ

COBISS 1.04 strokovni članek

Leta 2001 je organizacijo geografskih večerov prevzela Monika Benkovič Krašovec, ki je bila referentka za geografske večere do leta 2007, ko jo je zamenjal Bojan Erhartič. Med letoma 2001 in 2004 je bilo organiziranih 16 geografskih večerov, ki so obravnavali kmetijstvo, podeželje in regionalni razvoj, trajnostni razvoj, varstvo okolja, varstvo gorskih območij, urejanje in varovanje vodnih virov, pomen mokrišč, sodelovanje z nevladnimi organizacijami in problematiko šolske geografije.

V prvih sedmih letih je bilo 27 različnih gostov (6 jih je bilo po dvakrat), ki so predstavili 27 tem. Največ jih je bilo z Geografskega inštituta Antona Melika

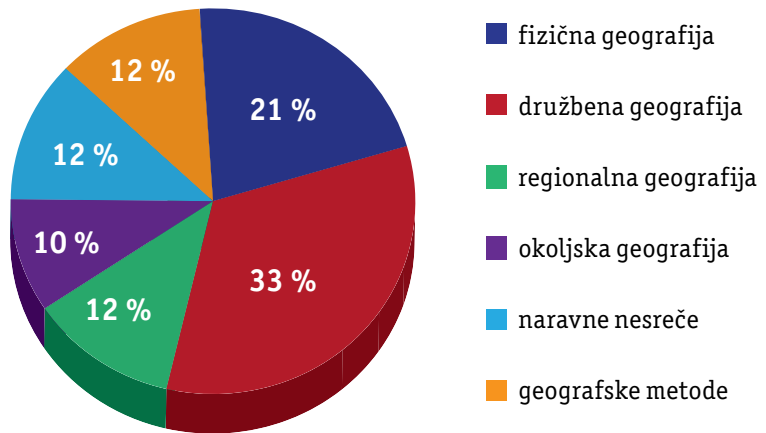
ZRC SAZU in Oddelka za geografijo ljubljanske Filozofske fakultete, ostali pa so bili z drugih fakultet Univerze v Ljubljani, raznih ministrstev, vladnih služb, zavodov, razvojnih agencij, gimnazij in inštitutov (Arhivsko gradivo ... 2014; Urbanc 2004; Žnidarčič 2005 in 2006).

Geografski večeri v zadnjih desetih letih

V zadnjih desetih letih se je zvrstilo 41 geografskih večerov. Poleg že omenjenih Monike Benkovič Krašovec in Bojana Erhartiča sta za organizacijo v tem obdobju skrbeli Jernej Tiran in Tanja Koželj.

Zaradi vsebinske analize smo v zadnjem desetletju obravnavane teme na podlagi naslovov razdelili na fizično, družbeno, regionalno in okoljsko geografijo ter naravne nesreče in geografske metode. Kjer je bila možna uvrstitev v več geografskih disciplin, smo se odločili za eno od njih.

Analiza je pokazala, da je bilo največ obravnavanih tem družbenogeografskih. Med njimi so bile na geografskih večerih predstavljene statistika imen, prostorsko načrtovanje na regionalni ravni, mestno načrtovanje, mejna problematika med Slovenijo in Hrvaško, prometna politika, turizem, energetika, gozdarstvo in kmetijstvo. Fizičnogeografske teme, ki so bile druge najbolj številčne, so obravnavale podnebno-ledeniške spremembe na Antarktiki, spreminjanje višine in trajanja snežne odeje v Sloveniji, razvoj gozdov, invazivne drevesne vrste in velike zveri v Sloveniji, dinarsko podzemlje ter visoke vode na kraških poljih.

Slika 1: Tematika geografskih večerov v zadnjih desetih letih po geografskih disciplinah (Arhivsko gradivo ... 2014).

Dokaj enakovredno so bila zastopana področja regionalne geografije, naravnih nesreč in geografskih metod. Obravnavana regionalnogeografska tematika zajema avstrijsko Koroško, Triglavski narodni park, Ljubljano in Ukrajino. Med naravnimi nesrečami so bile, poleg splošnega pregleda naravnih nesreč v Sloveniji, izpostavljene vremenske ujme, suše, poplave in žled. Teme, ki smo jih uvrstili med geografske metode, pa zajemajo GIS-e v vojaški geografiji, digitalno fotografijo in kartografijo ter pridobivanje prostorskih podatkov. Pridobivanje prostorskih podatkov je predstavljeno v utrinku, ki ga je pripravil Aleš Veršič.

Od leta 2005 smo gostili 40 različnih predavateljev, štirje med njimi so bili gostje po dvakrat. Največ gostov (skupaj štirinajst) je bilo z Univerze v Ljubljani: s Filozofske fakultete sedem (od tega šest z Oddelka za geografijo in eden z Oddelka za zgodovino), z Biotehniške fakultete šest in eden s Fakultete za družbene vede. Z Oddelka za geografijo mariborske Filozofske fakultete je bil dvakratni gost dr. Igor

Žiberna. Z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU so bili trije gostje, dva pa sta bila z drugih inštitutov Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Z različnih ministrstev, uradov in državnih agencij je bilo šest gostov, z različnih inštitutov in zavodov pet, ostali pa so bili iz zasebnih podjetij in različnih društev ter organizacij. Najbolj oddaljena ustanova, s katere je gostoval predavatelj, je Inštitut za Antarktiko iz Argentine (Instituto Antártico Argentino), kjer je vodja glaciološkega oddelka slovenski rojak Peter Skvarča (Pedro Skvarča).

Organizacija, obiskanost in oglaševanje

Sklop geografskih večerov je načeloma sestavljen iz dveh večerov, ki se, če je le mogoče, tematsko povezujeta. Predavatelji so praviloma geografi ali pa je geograf vsaj eden od obeh predavateljev v sklopu. Teme geografskih večerov izbiramo glede na aktualnost, izkušnje s posameznimi predavatelji, priporočila in objave v različnih publikacijah.

Obiskanost geografskih večerov je načeloma dobra, na letošnjih štirih že izvedenih je bil povprečni obisk 33 poslušalcev. Spomladi, predvsem aprila, ko so prvi sončni in toplejši dnevi, je obiskovalcev navadno manj. Jesenski sklop večerov je praviloma bolj obiskan kot spomladanski. Publika je zelo raznolika, od študentov, različnih strokovnjakov in raziskovalcev do upokojencev. Na koncu je vedno razprava – pri izrazito geografskih temah navadno bolj poglobljena in živahna, pri temah, ki se geografije bežno dotikajo, pa bolj poljudna oziroma splošna.

Večere oglašujemo prek navadne in elektronske pošte, Facebooka in Twitterja, na različnih spletnih portalih (e-natura, Umanotera, za-ljubitelje-narave, Napovednik, RTV; odvisno od tematike večera), v revijah Svet in ljudje, Gea, Geografski obzornik in tudi s plakati na Oddelku za geografijo FF UL, Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU, glede na tematiko pa tudi na ostalih oddelkih Filozofske fakultete in ostalih fakultetah Univerze v Ljubljani.

Sklep

Letos jeseni se bomo vsebinsko ponovno vrnili k začetkom v poznih devetdesetih letih. Jesenski sklop večerov bo namreč namenjen šolski geografiji, področju, ki smo ga v zadnjih desetih letih nekoliko zapostavljali. Že septem-

Slika 2: Letošnji izredni geografski večer z naslovom Ukrajinska kriza in gostom Jernejem Zupančičem je bil dobro obiskan (foto: Peter Kumer).

bra bomo začeli z izrednim geografskim večerom, ki bo obravnaval vlogo geografskih atlasov v izobraževalnem sistemu in vsakdanjem življenju. Oktobra bomo obravnavali problematiko poučevanja geografije slepih in slabovidnih učencev, novembra pa bomo letošnje geografske večere zaključili s predstavitvijo razvoja in izdelave tipnih kart, zemljevidov, posebej prirejenih za branje s prsti.

Leto 2014 bo, kar se geografskih večerov tiče, za LGD izredno pestro, saj je namesto štirih predvidenih kar sedem druženj. Organizacijsko je dejavnost razmeroma enostavna, saj je na razpolago zanjo zelo primerna dvorana Zemljepisnega muzeja ZRC SAZU, zanimivih tematik in gostov pa nikoli ne zmanjka. Včasih je celo tako, da je za kakšno področje težko izbrati samo dva strokovnjaka.

Izkazalo se je, da so izredni geografski večeri, ki jih pripravimo kot odziv na nek aktualen problem, dobro obiskani. Izvršni odbor LGD je zato odločil, da se bomo tudi v prihodnje trudili, da bi bil vsako leto poleg rednih tudi kak izredni geografski večer.

Pojavili so se predlogi, da bi bili večeri bolj zgodaj, na primer ob 17. uri, kar bi omogočilo, da bi se jih obiskalo neposredno po koncu službenega časa. Nekatere izredne geografske večere smo letos poskusno že izpeljali v popoldanskem času, vendar pomik v zgodnejše ure ni bil ravno uspešen. Zato bodo za zdaj geografski večeri praviloma še vedno ob torkih ob 19. uri. Razmišljamo pa v smeri, da bi bolj spodbudili razpravo, in bi se večeri zaključevali z druženjem in nadaljnjo, bolj osebno debato.

Viri in literatura

1. Arhivsko gradivo Ljubljanskega geografskega društva (1984–2014).
2. Urbanc, M. 2004: Dvajseta obletnica Ljubljanskega geografskega društva. Geografski vestnik 76-1. Ljubljana.
3. Žnidarčič, T. 2005: Zgodovina Ljubljanskega geografskega društva. Seminarska naloga, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
4. Žnidarčič, T. 2006: Ljubljansko geografsko društvo – generacijski most med geografi. Geografski obzornik 53-2. Ljubljana.

Prostorski podatki – kje, kako in zakaj?

Razvoj slovenske državne uprave gre v smer, da je vse več storitev dostopnih prek spletnih storitev. Posebno področje, ki pokriva prostorske podatke, je geoinformacijska tehnologija, ki omogoča več različnih načinov dostopa do prostorskih podatkov. Odpiranje dostopov do podatkov so omogočili šele ustrezni zakonski predpisi, vendar je pred nami še dolga pot, preden bodo vsi prostorski podatki na voljo v več različnih načinih.

Idealno bi bilo, da bi bili podatki dostopni na spletnih straneh, prek spletnih storitev in brez nadležnih vpra-

šanj "Zakaj pa potrebujete podatke?". Še na začetku tega tisočletja je bil dostop do podatkov zelo otežen, večinoma pod pretvezo varovanja osebnih podatkov. Tudi danes je razumevanje digitalnega dostopa zelo široko.

V preglednici so navedeni javno dostopni spletni pregledovalniki. V prvem stolpcu je ime aplikacije, sledi odgovorna ustanova in naslov spletne strani (URL). Poleg teh obstajajo sistemi za vpogled v prostorske podatke za potrebe občin. Med večjimi sistemi, ki občinam zagotavljajo tovrstno storitev, sta Prostorski informacijski sistem občin (PISO) in internetni sis-

tem – iObčina. Večje občine, kot so Ljubljana, Maribor in Koper, imajo razvite lastne sisteme.

Pri dostopu do podatkov pa je pomembno razlikovati med pojmom vpogled in dostop do podatka. Pregled vseh spletnih ministrstev in njihovih organov v sestavi je pokazal, da je splošni vtis o spletnih storitvah, ki so podprte z geoinformacijsko tehnologijo in omogočajo vpogled ali dostop do prostorskih podatkov, za katere so odgovorni državni organi, ki imajo v svojih delovnih procesih opravka s prostorskimi podatki, bolj slab.

Preglednica: Spletni pregledovalniki prostorskih podatkov (Veršič 2011).

IME	VIR	URL
Atlas okolja	ARSO	http://gis.arso.gov.si/atlasokolja
Vremenski portal	ARSO	http://meteo.arso.gov.si/met/sl/app/webmet/
Podatki avtomatskih merilnih postaj	ARSO	http://www.arso.gov.si/vode/podatki/amp/Hg_1.html
Kakovost kopalnih voda	ARSO	http://www.arso.gov.si/vode/kopalne%20vode/amp/kopalne_vode.html
Podatki avtomatskih merilnih postaj o kakovosti zraka	ARSO	http://www.arso.gov.si/zrak/kakovost%20zraka/podatki/amp/Eg_1.html
Javni vpogled v podatke o nepremičninah	GURS	http://prostor3.gov.si/javni
Javni vpogled v evidenco trga nepremičnin	GURS	http://prostor3.gov.si/ETN-JV/
Pregledovalnik kart	GURS	http://prostor.gov.si/iokno/iokno.jsp
Osebni vpogled v podatke o lastnih nepremičninah	GURS	http://prostor.gov.si/osebni_vpogled/index.htm
Mineralne surovine	MG	http://akvamarin.geo-zs.si/ms/
Energetski sistem GIS za obnovljive vire energije	MG	http://www.geopedia.si/EnGIS.aplikacija.html
Register nepremične kulturne dediščine	MK	http://giskds.situla.org/giskd/
Prosta mesta v vrtcih	MŠŠ	https://krka1.mss.edus.si/registriweb/VrtciZemljevid.aspx
Pregledovalnik podatkov GERK/RABA	MKGP	http://rkg.gov.si/GERK/viewer.jsp
Spletni pregledovalnik katastra melioracijskih sistemov in naprav	MKGP	http://rkg.gov.si/KatMeSiNa/gis/public.jsp
Javni pregledovalnik komasacijskih območij	MKGP	http://rkg.gov.si/KatMeSiNa/KataKoma/gis/public.jsp
Sistem za Poročanje o Intervencijah in Nesrečah (SPIN)	URSZR	http://spin.sos112.si/spin2/Javno/GIS/GraficniPrikaz.aspx
Prometno-informacijski center za državne ceste	DRSC	http://www.promet.si
Interaktivni statistični atlas Slovenije	SURS	http://stat.monolit.si/?lang=sl

Dostop do spletnih aplikacij ali spletnih storitev je nepregleden. Dovolj vidno povezavo na tovrstne storitve imajo le nekatera ministrstva oziroma njihovi organi. Med njimi izpostavljamo vladno službo Statistični urad Republike Slovenije, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje ter Ministrstvo za kulturo. Zelo težko najdemo povezave na Ministrstvu za gospodarstvo, Ministrstvu za promet ter Ministrstvu za šolstvo in šport. Ministrstvo za gospodarstvo ima zelo slabo prikazane evidence, ki so prostorsko umeščene, na Policiji, ki je del Ministrstva za notranje zadeve, pa sploh nimajo spletnih aplikacij, narejenih z geoinformacijsko tehnologijo.

V Sloveniji smo se že zgodaj srečali s storitvami prikazovanja prostorskih podatkov. Prva tovrstna aplikacija je bil NV Atlas, ki je bil razvit leta 2002. Za primerjavo navajamo, da je bila prva različica Google maps predstavljena leta 2005. Imamo sicer veliko različnih aplikacij, ki omogočajo vpogled v podatke, na drugi strani pa je zaskrbljujoče malo možnosti neposrednega dostopa do prostorskih podatkov. To dejstvo bi nas moralo skrbeti, saj je precejšnja ovira pri razvoju novih rešitev, oteženo je tudi delo raziskovalcev. Omejen dostop do podatkov je podobno, kot če bi banka imela veliko denarja, vendar ga ne bi posojala oziroma bi to počela pod zelo omejenimi pogoji. Podatki so denar, ki mora krožiti, da se lahko ustvarja dodana vrednost, sicer gre za mrtvi kapital, ki je sam sebi namen. In ker gre za podatke, katerih izdelava je bila razmeroma draga, je to še toliko bolj pomembno in zato tudi nerazumljivo. Stroški vzpostavitve informacijskega sistema, ki bi omogočal storitev izdajanja podatkov, se lahko povrnejo že po enem samem letu, zato bi moralo biti v interesu vseh nas, da bi bilo teh storitev čim več.

Avtor besedila: ALEŠ VERŠIČ

Viri in literatura

1. Direktiva (2007/2/ES) o vzpostavitvi infrastrukture za prostorske informacije v Evropski skupnosti (INSPIRE). Ur. l. EU L 108, 25/04/2007 str. 0001–0014. Medmrežje: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:108:0001:0014:SL:PDF> (1. 9. 2010).
2. Zakon o varstvu okolja (ZVO-1). Medmrežje: http://www.gov.si/mop/zakonodaja_zakoni/okolje/zvo.pdf (13. 9. 2004).
3. Veršič, A. 2011: E-storitve javne uprave s pomočjo geografskega informacijskega sistema na Agenciji Republike Slovenije za okolje. Ljubljana.